บทที่ 4
ผลการทดลองและวิจารณ์

4.1 การทดลองในพื้นที่เกษตรกร

4.1.1 สมบัติทางเคมีของน้ำสกัดชีวภาพที่เกษตรกรผลิตขึ้น

จากการวิเคราะห์สมบัติทางเคมีของน้ำสกัดชีวภาพที่เกษตรกรผลิตขึ้นเอง 2 สูตร ได้แก่ สูตรบำรุงดอกและผล และสูตรบำรุงต้น พบว่า pH ของน้ำสกัดชีวภาพในอัตราเข้มข้นทั้ง 2 สูตรมีค่าใกล้เคียงกันคือ 4.1-4.2 ส่วนปริมาณธาตุอาหารพืชมีอยู่ในปริมาณที่ไม่แตกต่างกัน คือมีไนโตรเจนประมาณ 1.13-1.15 % ฟอสฟอรัส 0.41-0.44 % โพแทสเซียม 0.93-1.07 % แคลเซียม 0.61-0.69 % แมกนีเซียม 0.1-0.13% เหล็ก 10-14 $mg.kg^{-1}$ แมงกานีส 17-18 $mg.kg^{-1}$ และสังกะสี 8-9 $mg.kg^{-1}$ (ตารางที่ 4) จากการสอบถามวิธีการผลิตน้ำสกัดชีวภาพทั้ง 2 สูตรจากเกษตรกรพบว่าทั้ง 2 สูตรใช้ผักและปลาหมักกับกากน้ำตาลเหมือนกันแต่น้ำสกัดชีวภาพสูตรบำรุงดอกและผลมีการเพิ่มผลไม้สีเหลืองลงไปในการหมักด้วย เช่น กล้วย มะละกอ ฟักทอง สับปะรด เป็นต้น โดยเชื่อว่าผลไม้สีเหลืองช่วยเพิ่มฮอร์โมนพืช เมื่อเปรียบเทียบค่าการวิเคราะห์ทางเคมีของน้ำสกัดชีวภาพที่ใช้ในการทดลองนี้กับค่าการวิเคราะห์น้ำสกัดชีวภาพที่ปรากฏในรายงานของกรมวิชาการเกษตร (2544) และมะลิวัลย์ (2545) กล่าวได้ว่า น้ำสกัดชีวภาพที่เกษตรกรใช้ในการทดลองนี้ มี pH ปริมาณ N P K Ca และ Mg อยู่ในช่วงเดียวกันกับที่มีอยู่ในรายงานของกรมวิชาการเกษตร (2544) และเมื่อเปรียบเทียบกับค่าวิเคราะห์น้ำสกัดชีวภาพที่ผลิตโดยเกษตรกรในภาคเหนือของมะลิวัลย์ (2545) ได้รายงานว่า ปริมาณ N P และ K ทั้งหมดในน้ำสกัดชีวภาพที่ผลิตโดยเกษตรกรและที่ผลิตขึ้นตามคำแนะนำ มีไม่เกิน 0.73 % 0.17 % และ 11.24 % ตามลำดับ และมี Ca Mg Fe Cu Mn และ Zn ไม่เกินดังต่อไปนี้ Ca 2,752 $mg.kg^{-1}$ Mg 690 $mg.kg^{-1}$ Fe 131 $mg.kg^{-1}$ Cu 5 $mg.kg^{-1}$ Mn 56 $mg.kg^{-1}$ และ Zn 129 $mg.kg^{-1}$ กล่าวได้ว่าน้ำสกัดชีวภาพของเกษตรกรที่ใช้ในการทดลองนี้มีปริมาณธาตุอาหาร N P และ Mg อยู่ในเกณฑ์ที่สูงกว่าน้ำสกัดชีวภาพที่เกษตรกรในภาคเหนือผลิตขึ้น แต่มี K Fe Mn และ Zn ต่ำกว่า ส่วนค่า pH อยู่ในระดับที่ใกล้เคียงกับน้ำสกัดชีวภาพสูตรต่างๆที่กรมวิชาการเกษตร (2544) และ มะลิวัลย์ (2545) ได้รายงาน แต่ในแง่ของปริมาณฮอร์โมนพืชในการทดลองนี้ไม่ได้ครอบคลุมถึงการวิเคราะห์ปริมาณฮอร์โมนพืช ดังนั้นจึงไม่สามารถบอกได้ว่าน้ำสกัดชีวภาพทั้ง 2 สูตรมีปริมาณฮอร์โมนพืชแตกต่างกันหรือไม่

แต่จากรายงานของสุนันทาและคณะ (2545) พบว่า น้ำสกัดชีวภาพที่ผลิตจากผักและผลไม้ เช่น มะละกอ กล้วย ฟักทอง มีปริมาณ IAA 0.5 $\mu g.ml^{-1}$ GA_3 18.27 $\mu g.ml^{-1}$ Zeatin 11.38 $\mu g.ml^{-1}$ และ Kinetin 8.16 $\mu g.ml^{-1}$ เมื่อหมักเป็นเวลา 1 ปี

ตารางที่ 4 สมบัติทางเคมีของน้ำสกัดชีวภาพที่ผลิตจากเกษตรกร (นายทวี ทองอิ่ม)

สมบัติทางเคมี ของน้ำสกัดชีวภาพ	น้ำสกัดชีวภาพสูตร	
	บำรุงดอกผล	บำรุงต้น
pH	4.19	4.17
% N	1.13	1.15
% P	0.41	0.44
% K	0.93	1.07
% Ca	0.61	0.69
% Mg	0.13	0.10
Fe ($mg.kg^{-1}$)	14	10
Mn ($mg.kg^{-1}$)	18	17
Cu ($mg.kg^{-1}$)	no	no
Zn ($mg.kg^{-1}$)	8	9

4.1.2 สมบัติของดินในแปลงเกษตรกร

4.1.2.1 สมบัติทางเคมีของดิน

ช่วงก่อนปลูก

ในช่วงก่อนการปลูกพริก ดินจากพื้นที่ซึ่งไม่เคยใช้น้ำสกัดชีวภาพและที่ใช้น้ำสกัดชีวภาพมา 2 ปี มีสมบัติทางเคมีไม่แตกต่างกัน ยกเว้นปริมาณโพแทสเซียม เหล็ก และแมงกานีสที่สกัดได้ ดินในพื้นที่ซึ่งใช้น้ำสกัดชีวภาพมาแล้ว 2 ปีมีมากกว่าอย่างมีนัยสำคัญ จากสมบัติทางเคมีของดินก่อนปลูกกล่าวได้ว่าดินมี pH เป็นด่างเล็กน้อย อยู่ในช่วง 7.18-7.25 ซึ่งเหมาะสมกับการปลูกพืชโดยทั่วไป มีเปอร์เซ็นต์ของอินทรีย์วัตถุอยู่ในระดับปานกลาง คือ 1.79-1.84 % มีปริมาณฟอสฟอรัสที่เป็นประโยชน์ได้อยู่ในช่วง 159-181 $mg.kg^{-1}$ และโพแทสเซียมที่สามารถแลกเปลี่ยนได้อยู่ในช่วง 169-210 $mg.kg^{-1}$ ตลอดจนปริมาณแคลเซียมและแมกนีเซียมที่แลกเปลี่ยนได้อยู่ในระดับที่สูงมากคือ ปริมาณแคลเซียมที่แลกเปลี่ยนได้อยู่ในช่วง 2,225-2,494 $mg.kg^{-1}$ ปริมาณ

แมกนีเซียมที่แลกเปลี่ยนได้อยู่ในช่วง 157-161 $mg.kg^{-1}$ ส่วนปริมาณเหล็กที่สกัดได้อยู่ในช่วง 18-23 $mg.kg^{-1}$ ซึ่งอยู่ในระดับสูงเช่นกัน ในขณะที่ปริมาณของแมงกานีสที่สกัดได้มีอยู่ในระดับที่สูงมาก คืออยู่ในช่วง 40-49 $mg.kg^{-1}$ ส่วนปริมาณทองแดงที่สกัดได้มีประมาณ 1 $mg.kg^{-1}$ และสังกะสีที่สกัดได้ มีประมาณ 2 $mg.kg^{-1}$ ซึ่งอยู่ในระดับปานกลาง (ตารางที่ 5)

ตารางที่ 5 ผลการวิเคราะห์สมบัติของดินในช่วงก่อนปลูกพริก

ผลการวิเคราะห์ดิน	พื้นที่ที่ไม่เคยใช้น้ำสกัดชีวภาพ (1 ปี และ ปุ๋ยเคมี)	พื้นที่ใช้น้ำสกัดชีวภาพ 2 ปี (3 ปี)	t-test
pH	7.18	7.25	ns
OM ($g.kg^{-1}$)	17.9	18.4	ns
avialable P ($mg.kg^{-1}$)	159	181	ns
exchangeable K ($mg.kg^{-1}$)	169	210	*
exchangeable Ca ($mg.kg^{-1}$)	2494	2225	ns
exchangeable Mg ($mg.kg^{-1}$)	157	164	ns
extractable Fe ($mg.kg^{-1}$)	18	23	*
extractable Cu ($mg.kg^{-1}$)	1	1	ns
extractable Mn ($mg.kg^{-1}$)	40	49	*
extractable Zn ($mg.kg^{-1}$)	2	2	ns

* แตกต่างกันทางสถิติที่ระดับความเชื่อมั่น 95%

ns ไม่แตกต่างกันทางสถิติ

ช่วงฤดูปลูกพริก

เมื่อเปรียบเทียบความแตกต่างของดินจากพื้นที่ปลูกพริกโดยการใช้ปุ๋ยเคมีกับที่ใช้น้ำสกัดชีวภาพพบว่า ในช่วงต้นฤดูและกลางฤดูปลูก ดินที่มีการใช้น้ำสกัดชีวภาพติดต่อกัน 3 ปี มี pH สูงกว่าดินที่ใช้ปุ๋ยเคมีมาโดยตลอดอย่างมีนัยสำคัญ คือ มี pH อยู่ในช่วง 7.36 และ 7.32 ตามลำดับ ในขณะที่ดินที่มีการใช้ปุ๋ยเคมีมี pH อยู่ในช่วง 6.93-7.12 ดินที่มีการใช้น้ำสกัดชีวภาพเป็นปีแรก มี pH อยู่ในช่วง 7.00-7.24 ซึ่งไม่แตกต่างจากดินที่มีการใช้ปุ๋ยเคมีมาโดยตลอดและไม่แตกต่างจากดินที่มีการใช้น้ำสกัดชีวภาพ 3 ปี ในช่วงปลายฤดูปลูกพบว่าดินจากพื้นที่ที่มีการใช้ปุ๋ยเคมีอย่างต่อเนื่องและดินที่ใช้น้ำสกัดชีวภาพ 3 ปี มี pH ไม่แตกต่างกัน

ในแง่ของปริมาณอินทรีย์วัตถุในดิน พบว่า ดินจากทุกพื้นที่ไม่มีความแตกต่างอย่างมีนัยสำคัญ ในทุกช่วงของการเพาะปลูกพริก โดยต้นฤดูปลูกมีปริมาณอินทรีย์วัตถุอยู่ในช่วงตั้งแต่ 15.6-16.58 $g.kg^{-1}$ (1.56-1.68 %) กลางฤดูปลูกอยู่ในช่วง 17.5-18.2 $g.kg^{-1}$ (1.75-1.82%) และปลายฤดูปลูกอยู่ในช่วง 17.9-18.4 $g.kg^{-1}$ (1.79-1.84 %)

สำหรับปริมาณฟอสฟอรัสที่เป็นประโยชน์ได้พบว่าในช่วงต้นฤดูและกลางฤดูปลูกดินที่มีการใช้น้ำสกัดชีวภาพติดต่อกัน 3 ปี มีฟอสฟอรัสที่เป็นประโยชน์ได้อยู่ในระดับสูงกว่าดินที่ใช้ปุ๋ยเคมีอย่างต่อเนื่อง และดินที่ใช้น้ำสกัดชีวภาพเป็นปีแรก 179-186 $mg.kg^{-1}$ ในการที่ดินที่ใช้ปุ๋ยเคมีอย่างต่อเนื่องมีปริมาณ 159-162 $mg.kg^{-1}$ ส่วนดินที่ใช้น้ำสกัดชีวภาพเป็นปีแรกมีประมาณ 151-153 $mg.kg^{-1}$ ในช่วงปลายฤดูปลูกปริมาณฟอสฟอรัสที่เป็นประโยชน์ได้ในดินจากพื้นที่ที่มีการใช้ปุ๋ยเคมีและที่ใช้น้ำสกัดชีวภาพติดต่อกัน 3 ปีมีประมาณ 166 และ 177 $mg.kg^{-1}$ ตามลำดับ ซึ่งไม่มีความแตกต่างกัน

ในแง่ของปริมาณโพแทสเซียมที่สามารถแลกเปลี่ยนได้ พบว่าตลอดช่วงฤดูกาลปลูกพริกดินจากพื้นที่ซึ่งมีการใช้ปุ๋ยเคมีมาโดยตลอดมีปริมาณโพแทสเซียมที่สามารถแลกเปลี่ยนได้ 235-250 $mg.kg^{-1}$ ซึ่งมากกว่าดินจากพื้นที่ซึ่งมีการใช้น้ำสกัดชีวภาพติดต่อกันเป็นเวลา 3 ปี (209-213 $mg.kg^{-1}$) อย่างมีนัยสำคัญ สำหรับดินที่ใช้น้ำสกัดชีวภาพติดต่อกัน 3 ปีมีปริมาณโพแทสเซียมที่สามารถแลกเปลี่ยนได้ไม่แตกต่างจากดินที่ใช้น้ำสกัดชีวภาพเป็นปีแรก

ในกรณีของปริมาณแคลเซียมที่สามารถแลกเปลี่ยนได้พบว่าในช่วงต้นฤดูปลูก ดินที่มีการใช้น้ำสกัดชีวภาพมีปริมาณแคลเซียมที่สามารถแลกเปลี่ยนได้สูงกว่าดินที่มีการใช้ปุ๋ยเคมีอย่างต่อเนื่อง ดินที่มีการใช้น้ำสกัดชีวภาพติดต่อกัน 3 ปี มีปริมาณแคลเซียมที่สามารถแลกเปลี่ยนได้ไม่แตกต่างจากที่ใช้น้ำสกัดชีวภาพเป็นปีแรก แต่ในช่วงกลางฤดูปลูกทุกพื้นที่มีปริมาณแคลเซียมที่สามารถแลกเปลี่ยนได้ไม่แตกต่างกัน ส่วนปลายฤดูปลูกพบว่าดินที่มีการใช้ปุ๋ยเคมีมีปริมาณแคลเซียมที่สามารถแลกเปลี่ยนได้สูงกว่าดินจากพื้นที่ที่มีการใช้น้ำสกัดชีวภาพอย่างต่อเนื่อง อย่างไรก็ตามทุกพื้นที่มีปริมาณแคลเซียมที่สามารถแลกเปลี่ยนได้อยู่ในระดับสูงมาก ซึ่งคาดว่าเป็นผลมาจากการใช้ปูนโดโลไมท์

สำหรับปริมาณแมกนีเซียมที่สามารถแลกเปลี่ยนได้พบว่าในช่วงต้นฤดูและกลางฤดูปลูกทุกพื้นที่มีปริมาณแมกนีเซียมที่สามารถแลกเปลี่ยนได้ไม่แตกต่างกัน ในช่วงปลายฤดูปลูกดินจากพื้นที่ซึ่งมีการใช้น้ำสกัดชีวภาพ 3 ปี มีปริมาณแมกนีเซียมที่สามารถแลกเปลี่ยนได้มากกว่าพื้นที่ซึ่งมีการใช้ปุ๋ยเคมีอย่างต่อเนื่อง (ตารางที่ 6)

ตารางที่ 6 ผลการวิเคราะห์ธาตุอาหารหลักและธาตุอาหารรองของดินในช่วงฤดูปลูกพริก

ผลการวิเคราะห์ดิน	time	ค่าเฉลี่ย			t-test		
		cf	1 year	3 year	cf vs 1	cf vs 3	1 vs 3
pH	ต้นฤดูปลูก	7.12	7.24	7.36	ns	*	ns
	กลางฤดูปลูก	6.93	7.00	7.32	ns	*	ns
	ปลายฤดูปลูก	6.73	-	6.93	-	ns	-
OM ($g.kg^{-1}$)	ต้นฤดูปลูก	16.8	15.8	15.6	ns	ns	ns
	กลางฤดูปลูก	18.2	17.5	17.9	ns	ns	ns
	ปลายฤดูปลูก	17.9	-	18.4	-	ns	-
Avialable P ($mg.kg^{-1}$)	ต้นฤดูปลูก	159	153	179	ns	*	*
	กลางฤดูปลูก	162	151	186	ns	*	*
	ปลายฤดูปลูก	166	-	177	-	ns	-
Exchangeable K ($mg.kg^{-1}$)	ต้นฤดูปลูก	239	165	210	*	*	ns
	กลางฤดูปลูก	235	161	213	*	*	ns
	ปลายฤดูปลูก	250	-	209	-	*	-
Exchangeable Ca ($mg.kg^{-1}$)	ต้นฤดูปลูก	2431	3117	2921	*	*	ns
	กลางฤดูปลูก	3188	3030	2989	ns	ns	ns
	ปลายฤดูปลูก	3120	-	2543	-	*	-
Exchangeable Mg ($mg.kg^{-1}$)	ต้นฤดูปลูก	157	160	172	ns	ns	ns
	กลางฤดูปลูก	184	183	181	ns	ns	ns
	ปลายฤดูปลูก	155	-	195	-	*	-

cf กรรมวิธีที่ใช้ปุ๋ยเคมี ns ไม่แตกต่างกันทางสถิติ

* แตกต่างกันทางสถิติที่ระดับความเชื่อมั่น 95%

ปริมาณเหล็กในช่วงต้นฤดูและกลางฤดูปลูกพริกพบว่าดินที่ใช้ปุ๋ยเคมีมีปริมาณเหล็กที่สกัดได้น้อยกว่าดินที่ใช้น้ำสกัดชีวภาพ 3 ปีและ 1 ปี อย่างมีนัยสำคัญ ส่วนดินที่ใช้น้ำสกัดชีวภาพ 3 ปีกับ 1 ปีไม่มีความแตกต่างกันในด้านปริมาณเหล็กที่สกัดได้ ช่วงต้นฤดูปลูกการใช้น้ำสกัดชีวภาพ

3 ปีและ 1 ปีมีปริมาณแมงกานีสที่สกัดได้มากกว่าการใช้ปุ๋ยเคมีอย่างมีนัยสำคัญ ในช่วงกลางฤดูปลูกดินที่มีการใช้น้ำสกัดชีวภาพติดต่อกัน 3 ปีและ 1 ปี มีปริมาณแมงกานีสในดินไม่แตกต่างกัน และทั้งสองพื้นที่มีปริมาณแมงกานีสมากกว่าดินจากพื้นที่ที่มีการใช้ปุ๋ยเคมีเพียงอย่างต่อเนื่อง ในช่วงปลายฤดูปลูกพบว่าทุกพื้นที่ไม่มีความแตกต่างกันในด้านปริมาณของแมงกานีสที่สกัดได้ ในกรณีของปริมาณสังกะสีและทองแดงที่สกัดได้พบว่าดินจากทุกพื้นที่ไม่มีความแตกต่างกันตลอดช่วงฤดูปลูก (ตารางที่ 7)

ตารางที่ 7 ผลการวิเคราะห์จุลธาตุในดินช่วงฤดูปลูกพริก

สมบัติของดิน	ระยะเวลา	ค่าเฉลี่ย			t-test		
		cf	1 year	3 year	cf vs 1	cf vs 3	1 vs 3
Extractable Fe ($mg.kg^{-1}$)	ต้นฤดูปลูก	23	28	33	*	*	ns
	กลางฤดูปลูก	24	30	31	*	*	ns
	ปลายฤดูปลูก	25	-	30	-	ns	-
Extractable Cu ($mg.kg^{-1}$)	ต้นฤดูปลูก	1	1	1	ns	ns	ns
	กลางฤดูปลูก	1	1	1	ns	ns	ns
	ปลายฤดูปลูก	1	-	1	-	ns	-
Extractable Mn ($mg.kg^{-1}$)	ต้นฤดูปลูก	40	41	47	ns	*	*
	กลางฤดูปลูก	45	52	52	*	*	ns
	ปลายฤดูปลูก	41	-	48	-	ns	-
Extractable Zn ($mg.kg^{-1}$)	ต้นฤดูปลูก	2	2	2	ns	ns	ns
	กลางฤดูปลูก	3	2	2	ns	ns	ns
	ปลายฤดูปลูก	2	-	2	-	ns	-

cf กรรมวิธีที่ใช้ปุ๋ยเคมี ns ไม่แตกต่างกันทางสถิติ

* แตกต่างกันทางสถิติที่ระดับความเชื่อมั่น 95%

4.1.2.2 มวลชีวภาพของจุลินทรีย์ดิน (microbial biomass)

ในช่วงที่พริกออกดอกและติดผลปริมาณคาร์บอนที่มีอยู่ในมวลชีวภาพของจุลินทรีย์ (MBC) ในดินที่มีการใช้น้ำสกัดชีวภาพ 3 ปี มีประมาณ 1645 $\mu gC.g^{-1}soil$ และในช่วงเก็บเกี่ยวผลผลิตพริกมีประมาณ 1004 $\mu gC.g^{-1}soil$ ซึ่งมากกว่าดินจากพื้นที่ที่ใช้ปุ๋ยเคมี (470-915 $\mu gC.g^{-1}soil$)

อย่างมีนัยสำคัญ ส่วนปริมาณไนโตรเจนที่มีอยู่ในมวลชีวภาพของจุลินทรีย์ (MBN) ในดินที่ใช้น้ำสกัดชีวภาพ 3 ปี (161 $\mu gN.g^{-1}soil$) มีมากกว่าดินที่ใช้ปุ๋ยเคมี (75 $\mu gN.g^{-1}soil$) เฉพาะช่วงฤดูเก็บเกี่ยว สำหรับช่วงออกดอกและผลปริมาณไนโตรเจนที่มีอยู่ในมวลชีวภาพของจุลินทรีย์ในทุกพื้นที่ไม่แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญ สำหรับพื้นที่ซึ่งมีการใช้น้ำสกัดชีวภาพเป็นปีแรกมีปริมาณคาร์บอนในมวลชีวภาพของจุลินทรีย์ดินในช่วงพริกออกดอกและผลประมาณ 1399 $\mu gC.g^{-1}soil$ และปริมาณไนโตรเจนในมวลชีวภาพของจุลินทรีย์ดินมีประมาณ 224 $\mu gN.g^{-1}soil$ ซึ่งไม่แตกต่างจากพื้นที่ซึ่งมีการใช้ปุ๋ยเคมีอย่างต่อเนื่องและพื้นที่ที่ใช้น้ำสกัดชีวภาพ 3 ปีอย่างมีนัยสำคัญ(ตารางที่ 8)

ตารางที่ 8 มวลชีวภาพของจุลินทรีย์ดิน

มวลชีวภาพของจุลินทรีย์ดิน	ช่วงเวลา	เฉลี่ย			t-test		
		cf	1 year	3 year	cf vs 1	cf vs 3	1 vs 3
มวลชีวภาพของคาร์บอน	ช่วงออกดอกและผล	915	1399	1645	ns	*	ns
($\mu gC.g^{-1}soil$)	ช่วงเก็บเกี่ยว	470	-	1004	-	*	-
มวลชีวภาพของไนโตรเจน	ช่วงออกดอกและผล	195	224	421	ns	ns	ns
($\mu gN.g^{-1}soil$)	ช่วงเก็บเกี่ยว	75	-	161	-	*	-

cf กรรมวิธีที่ใช้ปุ๋ยเคมี ns ไม่แตกต่างกันทางสถิติ

* แตกต่างกันทางสถิติที่ระดับความเชื่อมั่น 95%

ผลของการใช้น้ำสกัดชีวภาพติดต่อกัน 3 ปี ซึ่งทำให้ดินมีมวลชีวภาพของจุลินทรีย์มากกว่าดินที่ใช้ปุ๋ยเคมีสอดคล้องกับรายงานของ Gunpala และ Scow (1998) ที่พบว่าดินที่ใช้ในการเกษตรแบบอินทรีย์มีมวลชีวภาพคาร์บอนและไนโตรเจนของจุลินทรีย์ดินมากกว่าดินที่ใช้ทำการเกษตรแบบใช้ปุ๋ยเคมี

4.1.2.3 ปริมาณอนินทรีย์ไนโตรเจนในดิน

จากการบ่มดินในแปลงและห้องทดลองเป็นเวลา 4 สัปดาห์ พบว่าภายใต้สภาพการบ่มดินในห้องทดลองปริมาณอนินทรีย์ไนโตรเจนมีแนวโน้มเพิ่มขึ้นเมื่อมีการใช้น้ำสกัดชีวภาพเป็นเวลา 1 ปีและ 3 ปีตามลำดับ สำหรับการบ่มดินในแปลงทดลองพบว่าปริมาณอนินทรีย์ไนโตรเจนในดินที่

ใช้น้ำสกัดชีวภาพ 3 ปี มีมากกว่ากรรมวิธีที่ใช้น้ำสกัดชีวภาพเพียงปีเดียวและดินที่ใช้ปุ๋ยเคมีอย่างมีนัยสำคัญ (รูปที่ 1)

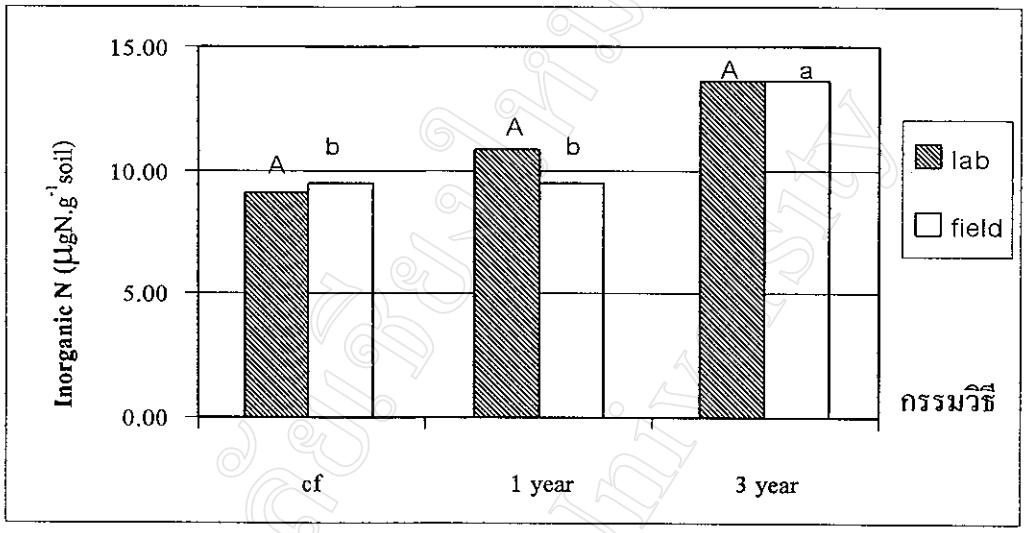

รูปที่ 1 ปริมาณอนินทรีย์ในโตรเจนที่ปลดปล่อยจากดินที่บ่มในแปลงทดลองและห้องปฏิบัติการ

ผลการทดลองนี้พบว่าดินที่ใช้น้ำสกัดชีวภาพ 3 ปี มีปริมาณอนินทรีย์ในโตรเจนมากกว่าดินที่ใช้ปุ๋ยเคมี สนับสนุนรายงานของ Gunapala และ Scow (1998) ซึ่งพบว่าดินที่ใช้ทำการเกษตรแบบอินทรีย์มีการปลดปล่อยไนโตรเจนจากสารประกอบอินทรีย์มากกว่าดินที่ใช้ปุ๋ยเคมี

4.1.3 การเจริญเติบโต ผลผลิตและการดูดใช้ธาตุอาหารพริกในแปลงเกษตรกร

4.1.3.1 การเจริญเติบโตของพริก

หลังจากการย้ายปลูกเป็นเวลา 2-4 เดือน การใช้น้ำสกัดชีวภาพ 3 ปี หรือ 1 ปี ให้ผลไม่แตกต่างจากการใช้ปุ๋ยเคมีในแง่ของขนาดของทรงพุ่มของพริก แต่ในเดือนที่ 5 พบว่าพริกที่ปลูกโดยการใช้น้ำสกัดชีวภาพ 3 ปี (85.6 ซม.) มีขนาดทรงพุ่มใหญ่กว่าพริกที่ใช้น้ำสกัดชีวภาพ 1 ปี (68.9 ซม.) อย่างมีนัยสำคัญ ในแง่ของขนาดเส้นผ่านศูนย์กลางลำต้นก็เป็นไปในทำนองเดียวกันกับขนาดทรงพุ่ม ในแง่ของความสูงเดือนที่ 4 พบว่าพริกที่ใช้น้ำสกัดชีวภาพ 3 ปี (70.4 ซม.) มีความสูงมากกว่าพริกที่ปลูกโดยการใช้ปุ๋ยเคมี (62.5 ซม.) สำหรับพริกที่ใช้น้ำสกัดชีวภาพเป็นปีแรกมีความสูงไม่แตกต่างจากพริกที่ใช้น้ำสกัดชีวภาพ 3 ปี และไม่แตกต่างจากพริกที่ปลูกโดยการใช้ปุ๋ยเคมีด้วย แต่ในเดือนที่ 5 พบว่ามีความแตกต่างกันอย่างชัดเจนคือพริกที่ใช้น้ำสกัดชีวภาพ 3 ปี

(94.7 ซม.) มีความสูงมากกว่าพริกที่ใช้น้ำสกัดชีวภาพ 1ปี (72.5 ซม.) และพริกที่ใช้ปุ๋ยเคมี (68.1 ซม.) อย่างมีนัยสำคัญ ดังตารางที่ 9 และรูปที่ 2 รูปที่ 3 และรูปที่ 4

ตารางที่ 9 เส้นผ่านศูนย์กลางทรงพุ่มและลำต้น และความสูงของพริก

การเจริญเติบโตของต้นพริก	ค่าเฉลี่ย			t-test		
	cf	1 ปี	3 ปี	cf vs 1	cf vs 3	1 vs 3
เส้นผ่านศูนย์กลางทรงพุ่ม (ซม.)						
กันยายน (2 เดือน)	27.6	27.3	28.4	ns	ns	ns
พฤศจิกายน (4 เดือน)	54.8	55.2	59.2	ns	ns	ns
ธันวาคม (5 เดือน)	66.3	68.9	85.6	ns	*	*
ความสูง (ซม.)						
กันยายน (2 เดือน)	36.5	36.9	42.9	ns	ns	ns
พฤศจิกายน (4 เดือน)	62.5	65.5	70.4	ns	*	ns
ธันวาคม (5 เดือน)	68.1	72.5	94.7	*	*	*
เส้นผ่านศูนย์กลางลำต้น (ซม.)						
กันยายน (2 เดือน)	0.61	0.65	0.71	ns	ns	ns
พฤศจิกายน (4 เดือน)	0.97	1.03	1.09	ns	ns	ns
ธันวาคม (5 เดือน)	1.54	1.66	2.05	*	*	*

cf กรรมวิธีที่ใช้ปุ๋ยเคมี ns ไม่แตกต่างกันทางสถิติ

* แตกต่างกันทางสถิติที่ระดับความเชื่อมั่น 95%

4.1.3.2 ผลผลิต

ในแง่ของน้ำหนักแห้งของส่วนเหนือดินในระยะหลังการปลูกได้ 6 เดือน (ตารางที่ 10) พบว่า การใช้น้ำสกัดชีวภาพติดต่อกัน 3 ปี ให้ผลดีกว่าการใช้น้ำสกัดชีวภาพ 1 ปี และการใช้ปุ๋ยเคมีอย่างมีนัยสำคัญ สำหรับการใช้น้ำสกัดชีวภาพเป็นปีแรกให้ผลไม่แตกต่างจากการใช้ปุ๋ยเคมี ที่ระยะการเจริญเติบโตระยะนี้มีการระบาดของโรคกุ้งแห้งอย่างรุนแรง โดยการระบาดเกิดขึ้นในทุกพื้นที่ปลูกพริกของบ้านไร่กาญจนา ตำบลหนองบัว รวมทั้งแปลงของเกษตรกรที่ใช้ทดลองด้วย ดังรูปที่ 5 รูปที่ 6 และรูปที่ 7 จากความเสียหายของพริกที่เกิดขึ้นทำให้ต้องเก็บเกี่ยวผลผลิตที่ระยะนี้เพียงระยะเดียว ซึ่งพบว่าพริกที่ปลูกโดยการใช้น้ำสกัดชีวภาพติดต่อกัน 3 ปี ให้ผลผลิตพริก

สดประมาณ 295 กก./ไร่ ส่วนปลูกโดยการใช้น้ำสกัดชีวภาพเป็นปีแรกและที่ใช้ปุ๋ยเคมีให้ผลผลิตประมาณ 71 และ 44 กก./ไร่ ตามลำดับ ทุกกรรมวิธีมีความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญ แต่ในแง่ผลผลิตพริกแห้งที่ปลูกโดยการใช้น้ำสกัดชีวภาพ 3 ปี ให้ผลผลิตประมาณ 43 กก./ไร่ ในขณะที่พริกที่ปลูกโดยการใช้น้ำสกัดชีวภาพ 1 ปีและที่ปลูกโดยการใช้ปุ๋ยเคมีให้ผลผลิตพริกแห้งประมาณ 23 และ 9 กก./ไร่ ตามลำดับ การใช้น้ำสกัดชีวภาพ 3 ปี ให้ผลดีกว่าที่ใช้น้ำสกัดชีวภาพ 1 ปีและปุ๋ยเคมีอย่างมีนัยสำคัญ ส่วนการใช้น้ำสกัดชีวภาพและการใช้ปุ๋ยเคมีให้ผลไม่แตกต่างกัน ในกรณีของผลผลิตพริกที่ดีพบว่าพริกที่ปลูกโดยการใช้น้ำสกัดชีวภาพ 3 ปี ให้ผลผลิตพริกสดที่ดีคือผลพริกไม่มีอาการของโรคกุ้งแห้งปรากฏให้เห็น ประมาณ 247 กก./ไร่ หรือประมาณ 84 % ของผลผลิตพริกสดทั้งหมด ส่วนพริกที่ปลูกโดยการใช้น้ำสกัดชีวภาพ 1 ปี และที่ใช้ปุ๋ยเคมีให้ผลผลิตพริกสดที่ดีประมาณ 39 และ 18 กก.ไร่ หรือประมาณ 54 % และ 41 % ของผลผลิตพริกสดทั้งหมดตามลำดับ ซึ่งทุกกรรมวิธีมีความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญ จากการประเมินเปอร์เซ็นต์ผลผลิตพริกสดที่ปรากฏอาการของโรคกุ้งแห้ง พบว่าพริกที่ปลูกโดยการใช้น้ำสกัดชีวภาพ 3 ปี มีเปอร์เซ็นต์ผลผลิตเสียหายจากโรคกุ้งแห้งน้อยที่สุดประมาณ 11 % ของผลผลิตพริกสดทั้งหมดที่ได้จากการเก็บเกี่ยวในช่วง 6 เดือนหลังการปลูกพริก ส่วนพริกที่ปลูกโดยการใช้น้ำสกัดชีวภาพ 1 ปีและที่ใช้ปุ๋ยเคมีมีผลผลิตพริกสดที่เกิดโรคกุ้งแห้งถึง 46 % และ 61 % ตามลำดับ ซึ่งทุกกรรมวิธีมีความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญ

จากรายงานด้านผลผลิตพริกของเกษตรกรที่ร่วมโครงการพัฒนาเกษตรยั่งยืน บ้านไร่กาญจนา ต.หนองบัว อ.ศรีนคร จ.สุโขทัย สำนักวิจัยและพัฒนาการเกษตรเขตที่ 2 (2545) พบว่า เมื่อใช้ปุ๋ยและสารเคมีในการปลูกพริก ผลผลิตพริกในพื้นที่ของนายทวี ทองอิ่ม มีประมาณ 642 กก./ไร่ แต่ถ้าใช้ปุ๋ยหมักแห้งชีวภาพและไตรโคเดอร์มาร่วมกับน้ำสกัดชีวภาพและสมุนไพรในการควบคุมศัตรูพืช ได้ผลผลิตพริก 862 กก.ไร่ เมื่อเปรียบเทียบผลผลิตทั้งหมดของพริกสดที่ได้จากการทดลองนี้กับผลผลิตพริกใน พ.ศ. 2545 กล่าวได้ว่าผลผลิตพริกทั้งหมดของพริกสดจากการใช้น้ำสกัดชีวภาพ 3 ปี (295 กก./ไร่) ที่ได้จากการเก็บเกี่ยวในช่วง 6 เดือนหลังการปลูกในการทดลองนี้เป็นเพียง 46 % ของผลผลิตพริกที่ปลูกโดยการใช้ปุ๋ยเคมี ในการทดลองนี้ก็ได้ผลผลิตประมาณ 7 % ของผลผลิตพริกที่ได้ในปี 2544 และเมื่อคิดเฉพาะผลผลิตพริกไม่ปรากฏอาการโรคกุ้งแห้งหรือผลผลิตดี กล่าวได้ว่าเมื่อใช้น้ำสกัดชีวภาพติดต่อกัน 3 ปี ผลผลิตพริกสดดีที่ได้จากการทดลองนี้โดยการเก็บเกี่ยวเพียงครั้งเดียวในช่วง 6 เดือนหลังการปลูกพริกประมาณ 38 % ของผลผลิตทั้งหมดที่เกษตรกรได้รับในปี พ.ศ. 2544 แต่ถ้าใช้ปุ๋ยเคมี ได้ผลผลิตเพียง 2.8 % ของผลผลิตพริกในปี 2544 อย่างไรก็ตาม เนื่องจากในการทดลองนี้พบว่าความเสียหายของผลผลิตพริกจากการทำลายของเชื้อสาเหตุโรคกุ้งแห้งในแปลงปลูกพริกที่ใช้น้ำสกัดชีวภาพติดต่อกัน 3 ปี ต่ำกว่าและแตกต่างจากการ

ใช้ปุ๋ยเคมีอย่างมีนัยสำคัญ และแม้จะใช้น้ำสกัดชีวภาพในการปลูกพริกเป็นปีแรก เปอร์เซ็นต์ผลผลิตพริกที่เสียหายจากโรคดังกล่าวก็มีน้อยกว่าและแตกต่างจากการใช้ปุ๋ยเคมีด้วยเช่นกัน ชี้ให้เห็นการใช้น้ำสกัดชีวภาพให้ผลดีในการควบคุมโรคกุ้งแห้ง จากรายงานของนวลวรรณ (2537) yeast ที่แยกจากผิวพืชจากส่วนต่างๆ ของต้นเงาะ คือ ยอดอ่อน ช่อดอก ผลและน้ำค้างจากพุ่มใบ จำนวน 200 isolate มีสมบัติในการควบคุมโรคผลเน่าที่เกิดจากเชื้อ *Colletotrichum gloeosporioides* โดยเชื้อ yeast ที่ใช้ทดสอบมีการเจริญเติบโตที่รวดเร็วจนครอบครองพื้นที่การเจริญเติบโตของรา ทำให้เชื้อราสร้าง fruiting body ปริมาณน้อย และมี conidia ที่ผิดปกติ และเชื้อ yeast เหล่านั้นยังสร้างสารปฏิชีวนะด้วย และจากรายงานของ Jetiyanon และ Kloupper (2002) เชื้อ *Colletotrichum gloeosporioides* ซึ่งทำให้เกิดโรค anthracnose ในพริก สามารถควบคุมได้โดยการใช้ rhizobacteria ที่สามารถกระตุ้นการเจริญเติบโตของพืช (plant growth promoting rhizobacteria, PGPR) ชนิดต่าง ๆ เช่น *Bacillus amyloliquefaciens* *B. pumilus* และ *B. sphaericus* ซึ่งการควบคุมโรคดังกล่าวสามารถใช้เชื้อแบคทีเรียเหล่านี้บางสายพันธุ์เพียงเชื้อเดียวและใช้เชื้อผสมหลายพันธุ์ซึ่งมีถึง 18 สูตรที่ใช้ได้ผล นอกจากเชื้อ yeast และแบคทีเรียแล้ว ยังมีรายงานว่าเชื้อรา mycelia sterilia 9 ที่แยกได้จากมะกรูดสามารถยับยั้งโรคกุ้งแห้งได้เช่นกัน (พิภพและคณะ, 2544) และจากรายงานของยุทธการ (2537) พบว่า *Streptomyces* sp.15 ซึ่งเป็น *Actinomycetes* ที่แยกได้จากดินและมีความสามารถสร้างสารปฏิชีวนะที่ยับยั้งเชื้อ *Colletotrichum* sp. นอกจากการพบ yeast ในน้ำสกัดชีวภาพแล้วจากรายงานของกรมวิชาการเกษตร (2544) ยังพบเชื้อแบคทีเรียตั้งแต่ 7-17 สายพันธุ์ ในปริมาณตั้งแต่ $4x10^4$ - $1.1x10^{10}$ cfu/มล. และพบแอคติโนมัยซีสในน้ำสกัดชีวภาพ 10 ตัวอย่างจากจำนวนตัวอย่างทั้งหมด 15 ตัวอย่าง โดยพบในปริมาณถึง 10^7 cfu/มล. ในรายงานดังกล่าวไม่ได้ระบุชนิดของแบคทีเรียและแอคติโนมัยซีส แต่อาจเป็นไปได้จุลินทรีย์ชนิดต่างๆ ที่พบในน้ำสกัดชีวภาพอาจมีบางสายพันธุ์ที่มีผลยับยั้งการเจริญของเชื้อราสาเหตุของโรคกุ้งแห้ง ซึ่งเป็นเรื่องที่ควรจะได้ศึกษากันในตอนต่อไปว่า เชื้อแบคทีเรียชนิดต่างๆ ที่สามารถกระตุ้นการเจริญเติบโตของพืชที่ Jetiyanon และ Kloepper (2002) ระบุว่ามีผลกระตุ้นพืชให้มีความต้านทานต่อโรค *Colletrotichum* มีอยู่ในน้ำสกัดชีวภาพหรือไม่

นอกจากการพบจุลินทรีย์ประเภทต่างๆ ในน้ำสกัดชีวภาพแล้วมีการตรวจพบกรดอะมิโนถึง 18 ชนิด ในปริมาณต่างๆ ดังนี้ กรดแอสปาติก 346 ทรีโอนีน 26 ซีรีน 39 กลูตามิค 124 โปรลีน 126 ไกลซีน 43 อะลานีน 91 ซีสตีน 18 วาลีน 55 เมไทโอนีน 9 ไอโซลิวซีน 26 ลิวซีน 34 ไทโรซีน 22 ฟีนิลอะลานีน 4 ฮีสติดีน 16 ไลซีน 30 อาจีนีน 18 ทริบโตเฟน 6 มิลลิกรัม/100 กรัม (กรมวิชาการเกษตร, 2544) และยังพบว่ามีกรดฮิวมิกในน้ำสกัดชีวภาพที่ผลิตจากฟักทอง กล้วย และมะละกอเป็นวัสดุหลักในปริมาณตั้งแต่ 0.002-1.14% (กองเกษตรเคมี,

2545) จากรายงานของ Moliszewska และ Pisarek (1996) กรด fulvic และ humic ตลอดจนส่วนผสมของกรดทั้งสองชนิดที่มีความเข้มข้นเท่ากับที่พบในดิน มีผลยับยั้งการงอกของ conidia ของเชื้อ *Alternaria* และ *Fusarium* ซึ่งเป็นสาเหตุของโรคพืชได้ เนื่องจากน้ำสกัดชีวภาพที่เกษตรกรใช้ในการทดลองนี้ใช้ผลไม้สีเหลืองเป็นวัสดุในการหมักเช่นกันและมีระยะเวลาในการหมักนานพอสมควรจึงคาดว่าน่าจะมีกรด humic เกิดขึ้นจากกระบวนการหมักด้วย และจากรายงานของ Moliszewska และ Pisarek (1996) ฮิวมัสในดินที่ผู้ทดลองทั้งสองได้ใช้ในการสกัดกรด humic และ fulvic มี C ทั้งหมด 1.94 % ซึ่งเมื่อนำมาแยกส่วนตามวิธีการของ Kononova ได้เป็น 2 ส่วน พบว่าในส่วนที่หมักมีกรด humic และกรด fulvic ประมาณ 2.5-7 % และ 13.2 % ของปริมาณคาร์บอนทั้งหมดตามลำดับ ส่วนที่สองมีกรด humic 9.3 % และ กรด fulvic 13.8 % ของปริมาณคาร์บอนทั้งหมด สำหรับปริมาณของกรด humic ซึ่งพบในน้ำสกัดชีวภาพจากปลา ผลไม้และผักมีถึง 92 % 86 % และ 33 % ของปริมาณอินทรีย์วัตถุในน้ำสกัดชีวภาพ (กองเกษตรเคมี, 2545) ดังนั้นจึงคาดว่ากรด humic อาจจะมีอยู่ในน้ำสกัดชีวภาพน่าจะมีส่วนช่วยในการยับยั้งเชื้อราสาเหตุโรคพืชในการทดลองนี้ด้วย

อนึ่งบนผิวใบ (phylloplane) ก็เป็นที่อยู่อาศัยของจุลินทรีย์หลายประเภทซึ่งมีทั้งแบคทีเรีย เชื้อรา และ yeast และเชื้อจุลินทรีย์เหล่านี้หลายชนิดสามารถยับยั้งเชื้อสาเหตุโรคพืชได้ด้วย (Windels และ Lindow, 1985) โดยทั่วไปแล้วจุลินทรีย์เหล่านี้อาศัยสารประกอบอินทรีย์และอนินทรีย์บนผิวใบ สารประกอบบนผิวใบเหล่านี้มีทั้งสารประกอบอินทรีย์และอนินทรีย์ ซึ่งสารประกอบเหล่านี้มีทั้งสารประกอบที่ได้จากใบพืชโดยตรงและสารประกอบที่มาจากแหล่งอื่นสะสมอยู่บนใบ สำหรับสารประกอบอินทรีย์ที่พบในใบพืชได้แก่ สารอินทรีย์ที่เป็นองค์ประกอบของผิวใบเช่น wax หรือ cutin ซึ่ง yeast บนผิวใบบางชนิดสามารถใช้ประโยชน์ได้ นอกจากนี้ยังมีสารประกอบอื่นๆ เช่น กรดอะมิโน monosaccharides และ polysaccharides น้ำตาล alcohol และกรดอินทรีย์ และยังพบว่ามีธาตุอาหารพืชสะสมบนผิวใบด้วย ปริมาณและคุณภาพของสารประกอบต่างๆ บนผิวใบที่จุลินทรีย์บนผิวใบใช้ในการเจริญเติบโตผันแปรตามอายุพืช ความเข้มข้นของแสง อุณหภูมิ ชนิดของปุ๋ยไนโตรเจน pH ของสารละลายที่ชะล้างอยู่บนผิวใบ และบาดแผลบนใบ สำหรับสารต่างๆ บนผิวใบที่จุลินทรีย์ใช้ในการเจริญเติบโตและมาจากแหล่งอื่น ได้แก่ เศษดิน ฝุ่น น้ำค้าง ละอองเกสร และน้ำหวาน โดยสารประกอบจากแหล่งภายนอกเหล่านี้เป็นสารประกอบพวกโปรตีนมีประมาณ 0.13% โดยเฉลี่ย กรดอะมิโน 0.06 % คาร์โบไฮเดตรต 0.64 % และยังมีธาตุ Zn Fe Si Ca และ S ซึ่งได้จากฝุ่นละอองอีกด้วย (Windels และ Lindow, 1985) จากข้อมูลเกี่ยวกับจุลินทรีย์บนผิวใบและสารประกอบต่างๆ ที่มีผลต่อการเจริญเติบโตของจุลินทรีย์บนผิวใบดังกล่าวชี้ให้เห็นว่าอาจเป็นไปได้ที่สารประกอบต่างๆ ที่มีรายงานพบในน้ำสกัดชีวภาพ

เช่น กรดอะมิโนและกรดอินทรีย์ ตลอดจนแร่ธาตุอาหารต่างๆ ที่มีอยู่ในน้ำสกัดชีวภาพที่ใช้ฉีดพ่น มีผลทำให้เชื้อจุลินทรีย์บนผิวใบมีการเพิ่มปริมาณอย่างรวดเร็วและส่วนผลทำให้การเข้าทำลายของเชื้อสาเหตุของโรคกุ้งแห้งลดลงและเป็นเรื่องที่ควรจะต้องศึกษาต่อไป

ตารางที่ 10 ผลผลิตของพริก

ผลผลิต	ค่าเฉลี่ย			t-test		
	cf	1 ปี	3 ปี	cf vs 1	cf vs 3	1 vs 3
น้ำหนักแห้งส่วนเหนือดิน (กก./ไร่)	256.64	300.22	549.44	ns	*	*
ผลผลิตพริกสด (กก./ไร่)	44.32	70.72	294.82	*	*	*
ผลผลิตดี (กก./ไร่)	17.94	39.36	246.91	*	*	*
ผลผลิตเสีย (กก./ไร่)	27.14	31.2	31.7	ns	ns	ns
น้ำหนักแห้งผลผลิต (กก./ไร่)	18.98	22.57	43.06	ns	*	*
% ผลผลิตดี	40.98	54.1	84.09	*	*	*
% ผลผลิตเสียหาย	61.45	45.63	10.56	*	*	*

cf กรรมวิธีที่ใช้ปุ๋ยเคมี ns ไม่แตกต่างกันทางสถิติ

* แตกต่างกันทางสถิติที่ระดับความเชื่อมั่น 95%

มหาวิทยาลัยเชียงใหม่ Chiang Mai University

รูปที่ 2 ลักษณะต้นพริกที่ปลูกในพื้นที่ซึ่งมีการใช้น้ำสกัดชีวภาพ 3 ปีในช่วงก่อนการเก็บเกี่ยวผลผลิต

รูปที่ 3 ลักษณะต้นพริกที่ปลูกในพื้นที่ซึ่งมีการใช้น้ำสกัดชีวภาพ 1 ปีในช่วงก่อนการเก็บเกี่ยวผลผลิต

รูปที่ 4 ลักษณะต้นพริกที่ปลูกในพื้นที่ซึ่งมีการใช้ปุ๋ยเคมีในช่วงก่อนการเก็บเกี่ยวผลผลิต

รูปที่ 5 ผลผลิตพริกสดจาก 10 ต้นเมื่อปลูกโดยการใช้น้ำสกัดชีวภาพ 3 ปี

รูปที่ 6 ผลผลิตพริกสดจาก 10 ต้นเมื่อปลูกโดยการใช้น้ำสกัดชีวภาพ 1 ปี

รูปที่ 7 ผลผลิตพริกสดจาก 10 ต้นเมื่อปลูกโดยการใช้ปุ๋ยเคมี

มหาวิทยาลัยเชียงใหม่ Chiang Mai University

4.1.3.3 ผลของการใช้น้ำสกัดชีวภาพต่อคุณภาพการเก็บรักษาของผลผลิต

จากการตรวจสอบคุณภาพการเก็บรักษาของผลพริกที่ปลูกโดยการใช้น้ำสกัดชีวภาพและที่ใช้ปุ๋ยเคมี โดยการเก็บรักษาตัวอย่างผลพริกสดที่ได้จากการเก็บเกี่ยวไว้ในตู้เย็นที่อุณหภูมิ 5 องศาเซลเซียส เป็นเวลา 35 วัน (ตารางที่ 11) พบว่าผลพริกที่ได้จากพื้นที่ที่มีการใช้น้ำสกัดชีวภาพติดต่อกัน 3 ปียังสดอยู่ เมื่อเก็บรักษาไว้เป็นเวลา 35 วันมีถึง 50% ของตัวอย่างทั้งหมด ในขณะที่ตัวอย่างพริกที่ได้จากพื้นที่ซึ่งมีการปลูกพริกโดยการใช้ปุ๋ยเคมีและการใช้น้ำสกัดชีวภาพเป็นปีแรกมากกว่า 50% ของตัวอย่างทั้งหมด มีสภาพเหี่ยวเมื่อเก็บรักษาไว้เป็นเวลานาน

ตารางที่ 11 จำนวนตัวอย่างพริกที่ไม่เหี่ยวเมื่อเก็บรักษาไว้ในตู้เย็นที่ระยะเวลาต่างๆ

กรรมวิธีการปลูกพริก	จำนวนตัวอย่าง			ตัวอย่างทั้งหมด
	พริกที่เหี่ยว		พริกที่ไม่เหี่ยว	
	14-18 วัน	27-33 วัน	35 วัน	
ใช้ปุ๋ยเคมี	8	0	2	10
ใช้น้ำสกัดชีวภาพเป็นปีแรก	7	1	2	10
ใช้น้ำสกัดชีวภาพ 3 ปี	2	3	5	10

4.1.3.4 การดูดใช้ธาตุอาหารในพริก

ในแง่ของการดูดใช้ธาตุอาหารพืชของพริกพบว่าที่ระยะ 6 เดือนหลังปลูก พริกที่ปลูกโดยการใช้น้ำสกัดชีวภาพติดต่อกัน 3 ปี มีปริมาณการสะสม N P K Ca Mg Fe Mn และ Cu ในส่วนที่อยู่เหนือดินมากที่สุด และแตกต่างจากพริกที่ปลูกโดยการใช้ปุ๋ยเคมีและที่ใช้น้ำสกัดชีวภาพเป็นปีแรกอย่างมีนัยสำคัญ สำหรับการใช้น้ำสกัดชีวภาพเป็นปีแรกให้ผลดีกว่าการใช้ปุ๋ยเคมีเฉพาะการสะสม Mg เท่านั้น สำหรับการสะสมธาตุอาหารพืชในผลพริกพบว่าการใช้น้ำสกัดชีวภาพติดต่อกันเป็นเวลา 3 ปี ทำให้การสะสม N P K Ca Mg Fe Mn และ Cu ในผลพริกมีมากกว่าการใส่ปุ๋ยเคมีอย่างมีนัยสำคัญ และเมื่อเปรียบเทียบกับการใช้น้ำสกัดชีวภาพเป็นปีแรก การใช้น้ำสกัดชีวภาพ 3 ปี ก็ให้ผลดีกว่าในแง่ของการสะสม N P Ca Mg Fe Mn และ Cu ในผลพริก โดยส่วนใหญ่การใช้ปุ๋ยเคมีและการใช้น้ำสกัดชีวภาพเป็นปีแรกไม่มีความแตกต่างกันในแง่ของการสะสมธาตุอาหารพืชในผลพริก ยกเว้น การสะสม K และ Mg ซึ่งใช้น้ำสกัดชีวภาพเป็นปีแรกให้ผลดีกว่าการใช้ปุ๋ยเคมีอย่างมีนัยสำคัญ (ตารางที่ 12)

ตารางที่ 12 การดูดใช้ธาตุอาหารในต้นและผลพริก (Nutrient Uptake)

การดูดใช้ธาตุอาหารพืช	ส่วนประกอบของพริก	เฉลี่ย			t-test		
		cf	1 ปี	3 ปี	cf vs 1	cf vs 3	1 vs 3
N uptake(กก./ไร่)	ส่วนเหนือดิน	0.43	0.53	0.73	ns	*	*
	ผล	0.043	0.051	0.093	ns	*	*
P uptake(กก./ไร่)	ส่วนเหนือดิน	0.33	0.34	0.55	ns	*	ns
	ผล	0.11	0.12	0.23	ns	*	*
K uptake(กก./ไร่)	ส่วนเหนือดิน	11.17	13.22	24.31	ns	*	*
	ผล	1.01	1.50	1.82	*	*	ns
Ca uptake(กก./ไร่)	ส่วนเหนือดิน	3.48	4.12	5.97	ns	*	ns
	ผล	0.08	0.11	0.17	ns	*	*
Mg uptake(กก./ไร่)	ส่วนเหนือดิน	1.29	1.95	3.77	*	*	*
	ผล	0.08	0.16	0.22	*	*	*
Fe uptake(กรัม/ไร่)	ส่วนเหนือดิน	63	61	110	ns	*	*
	ผล	1.8	2.7	4.5	ns	*	*
Mn uptake(กรัม/ไร่)	ส่วนเหนือดิน	19	16	28	ns	*	*
	ผล	0.29	0.37	0.80	ns	*	*
Cu uptake(กรัม/ไร่)	ส่วนเหนือดิน	7	8	14	ns	*	*
	ผล	0.48	0.61	1.3	ns	*	*
Zn uptake(กรัม/ไร่)	ส่วนเหนือดิน	0.0020	0.0017	0.0015	ns	ns	ns
	ผล	0.0020	0.0021	0.0019	ns	ns	ns

cf กรรมวิธีที่ใช้ปุ๋ยเคมี

* แตกต่างกันทางสถิติที่ระดับความเชื่อมั่น 95%

ns ไม่แตกต่างกันทางสถิติ

4.2 การทดลองในห้องปฏิบัติการ

4.2.1 ผลของการใส่น้ำสกัดชีวภาพต่อความสามารถในการปลดปล่อยอนินทรีย์ไนโตรเจนของดิน

จากการตรวจสอบความสามารถในการปลดปล่อยไนโตรเจนที่เป็นประโยชน์ในดินจากพื้นที่ปลูกพริกที่ใช้น้ำสกัดชีวภาพ 2 ปี และพื้นที่ซึ่งใช้ปุ๋ยเคมีพบว่า ภายใต้สภาพการบ่มดินในห้องปฏิบัติการและให้ดินมีความชื้นในระดับ 60 % ของความชื้นที่สามารถอุ้มน้ำได้เต็มที่ พบว่าเมื่อบ่มดินเป็นเวลา 1 และ 2 สัปดาห์ ดินที่ใช้ปุ๋ยเคมีมาโดยตลอดและที่ใช้น้ำสกัดชีวภาพติดต่อกัน 2 ปี ไม่มีความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญในแง่ของความสามารถในการปลดปล่อยอนินทรีย์ไนโตรเจนที่เป็นประโยชน์ได้ แต่เมื่อบ่มดินต่อไปอีก 2 สัปดาห์ พบว่าดินจาก 2 พื้นที่มีความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญ ปริมาณไนโตรเจนที่เป็นประโยชน์ได้ผันแปรตามอัตราการใส่น้ำสกัดชีวภาพอย่างมีนัยสำคัญในช่วงทุกเวลาของการบ่มดิน สำหรับปฏิสัมพันธ์ร่วมระหว่างดินกับอัตราการใส่น้ำสกัดชีวภาพต่อปริมาณไนโตรเจนที่เป็นประโยชน์ได้ในดินมีนัยสำคัญเฉพาะในสัปดาห์ที่ 3 และ 4 ของการบ่มดิน (ตารางที่ 13)

เนื่องจากในสัปดาห์ที่ 1 และ 2 ความแตกต่างระหว่างดินที่ใส่ปุ๋ยเคมีและดินที่ได้รับน้ำสกัดชีวภาพ 2 ปี ไม่มีนัยสำคัญทางสถิติ แสดงว่าผลของอัตราการใส่น้ำสกัดชีวภาพต่อความเป็นประโยชน์ได้ของไนโตรเจนในดินทั้ง 2 ชนิด เป็นไปในลักษณะเดียวกัน จากข้อมูลในตารางที่ 14 จะเห็นได้ว่าในสัปดาห์แรกเมื่อมีการใส่น้ำสกัดชีวภาพที่เจือจางด้วยน้ำในอัตรา 1 : 250 ค่าเฉลี่ยของปริมาณไนโตรเจนที่เป็นประโยชน์ได้ในดินมีมากที่สุด รองลงมาคือการใช้น้ำสกัดชีวภาพที่เจือจางด้วยน้ำในอัตรา 1 : 500 ทั้ง 2 อัตรามีความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญและแต่ละอัตราแตกต่างจากการไม่ใส่น้ำสกัดชีวภาพด้วย ในสัปดาห์ที่ 2 ดินที่ได้รับการใส่น้ำสกัดชีวภาพที่เจือจางด้วยน้ำ 1 : 250 ยังคงมีปริมาณไนโตรเจนที่เป็นประโยชน์ได้มากที่สุดเช่นเดียวกันและแตกต่างจากดินที่มีการใช้น้ำสกัดชีวภาพในอัตรา 1 : 500 อย่างมีนัยสำคัญ ในระยะนี้ความแตกต่างระหว่างดินที่ไม่ได้รับการใส่น้ำสกัดชีวภาพและดินที่ได้รับน้ำสกัดชีวภาพที่เจือจางด้วยน้ำ 1 : 500 เท่า ไม่มีนัยสำคัญทางสถิติ

สัปดาห์ที่ 3 (ตารางที่ 15) ดินที่ใช้น้ำสกัดชีวภาพติดต่อกัน 3 ปี มีปริมาณไนโตรเจนที่เป็นประโยชน์ได้มากกว่าดินที่ใช้ปุ๋ยเคมีอย่างมีนัยสำคัญ การใส่น้ำสกัดชีวภาพลงไปในดินจากแต่ละพื้นที่มีผลทำให้ปริมาณไนโตรเจนที่เป็นประโยชน์ได้ในดินทั้ง 2 พื้นที่เพิ่มขึ้นอย่างมีนัยสำคัญ โดยปริมาณไนโตรเจนในดินที่เพิ่มขึ้นผันแปรตามปริมาณการใส่น้ำสกัดชีวภาพ

สำหรับปริมาณไนโตรเจนที่เป็นประโยชน์ได้ในสัปดาห์ที่ 4 ของการบ่มดิน พบว่า ดินที่ใช้น้ำสกัดชีวภาพมีปริมาณของไนโตรเจนที่เป็นประโยชน์ได้ ($NH_4^+ + NO_3^-$-N)มากกว่าดินที่ใช้ปุ๋ยเคมี คือ เมื่อไม่มีการใส่น้ำสกัดชีวภาพมีประมาณ 10 $\mu gN.g^{-1}soil$ ในขณะที่ดินที่ใส่ปุ๋ยเคมีมี

ประมาณ 7 $\mu gN.g^{-1}soil$ ซึ่งมีความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ การใส่น้ำสกัดชีวภาพลงไปในดินซึ่งมีผลทำให้ปริมาณของไนโตรเจนที่เป็นประโยชน์ได้ในดินที่มีการใช้น้ำสกัดชีวภาพติดต่อกัน 2 ปี เพิ่มขึ้นอย่างมีนัยสำคัญ โดยการเพิ่มขึ้นผันแปรกับปริมาณไนโตรเจนที่เป็นประโยชน์ได้อย่างมีนัยสำคัญ ในดินที่มีการใช้ปุ๋ยเคมีเมื่อมีการใส่น้ำสกัดชีวภาพที่เจือจางในอัตราส่วน 1 : 250 พบว่า การเพิ่มขึ้นของไนโตรเจนที่เป็นประโยชน์ได้ในดินไม่แตกต่างจากการใช้ในอัตรา 1 : 500 แสดงว่าศักยภาพในการปลดปล่อยไนโตรเจนที่เป็นประโยชน์ได้ของดินที่ใช้ปุ๋ยเคมีไม่ดีเท่ากับดินที่ใช้น้ำสกัดชีวภาพ

ผลของการใส่น้ำสกัดชีวภาพต่อการเพิ่มขึ้นของไนโตรเจนที่เป็นประโยชน์ได้ในดิน จากการทดลองนี้แตกต่างจากผลการทดลองของมะลิวัลย์ (2545) ซึ่งพบว่าการบ่มน้ำสกัดชีวภาพสูตรที่ทำไว้ตามคำแนะนำไม่ทำให้ปริมาณอนินทรีย์ไนโตรเจนในดินเปลี่ยนแปลงอย่างมีนัยสำคัญ และมีเฉพาะน้ำสกัดชีวภาพสูตรการค้าซึ่งมีปริมาณไนโตรเจนสูงกว่าเท่านั้นจึงทำให้ปริมาณอนินทรีย์ไนโตรเจนในดินเพิ่มขึ้น อย่างไรก็ตามในการทดลองนี้มีการใส่น้ำสกัดชีวภาพลงในดินทุกสัปดาห์ ซึ่งแตกต่างจากของมะลิวัลย์ (2545) ซึ่งมีการใส่เพียงครั้งเดียว ดังนั้นผลของการใส่น้ำสกัดชีวภาพในการทดลองนี้ต่อการเปลี่ยนแปลงของอนินทรีย์ไนโตรเจนในดินย่อมเด่นชัดมากกว่าเมื่อเปรียบเทียบผลการทดลองนี้กับรายงานของ Gunapala และ Scow (1998) พบว่าผลการทดลองนี้สอดคล้องกับรายงาน Gunapala และ Scow (1998) ที่ว่าดินที่ใช้ทำการเกษตรแบบอินทรีย์มีศักยภาพในการปลดปล่อยไนโตรเจนที่เป็นประโยชน์ได้ดีกว่าดินที่ใช้ปุ๋ยเคมี

ตารางที่ 13 ผลการวิเคราะห์ความแปรปรวนของปริมาณอนินทรีย์ไนโตรเจนในดินเมื่อบ่มด้วยน้ำสกัดชีวภาพเป็นเวลา 1-4 สัปดาห์

SOV	df	MS			
		1 สัปดาห์	2 สัปดาห์	3 สัปดาห์	4 สัปดาห์
Soil (A)	1	ns	ns	*	*
Rate (B)	2	*	*	*	*
A x B	2	ns	ns	*	*
error	12				

* แตกต่างกันทางสถิติที่ระดับความเชื่อมั่น 95%

ns ไม่แตกต่างกันทางสถิติ

ตารางที่ 14 ผล[1]ของอัตราการใส่น้ำสกัดชีวภาพต่อปริมาณอนินทรีย์ไนโตรเจนในดิน ($\mu gN.g^{-1}soil$) หลังการบ่มดินเป็นเวลา 1 และ 2 สัปดาห์

อัตราการเจือจางน้ำสกัดชีวภาพ	ระยะเวลาการบ่มดิน (สัปดาห์)	
	1	2
0	4.0033c	7.5030b
1 : 500	6.0333b	7.7167b
1 : 250	8.9400a	10.8970a

[1] ค่าเฉลี่ยของดิน 2 ชนิด และ 3 ซ้ำ

ค่าเฉลี่ยในช่วงเวลาที่ตามด้วยอักษรที่ต่างกัน แตกต่างกันที่ p 0.05

ตารางที่ 15 ปริมาณ[1] ของไนโตรเจนที่เป็นประโยชน์ในดินจากพื้นที่ที่มีการใช้น้ำสกัดชีวภาพติดต่อกัน 2 ปี และพื้นที่ที่มีการใช้ปุ๋ยเคมี เมื่อมีการใส่น้ำสกัดชีวภาพอัตราต่างๆ ในระยะ 3 สัปดาห์หลังการบ่มดิน

อัตราการเจือจางน้ำสกัดชีวภาพ (R)	ปริมาณ $NH_4^+ + NO_3^-$-N ($\mu gN/g$)		อัตราน้ำสกัดชีวภาพเฉลี่ย
	ดินที่ใช้น้ำสกัดชีวภาพ 3 ปี	ดินที่ใช้ปุ๋ยเคมี	
0	9.94	6.23	8.09c
1 : 500	10.53	6.75	8.64b
1 : 250	12.44	9.57	11.00a
เฉลี่ย	10.97a	7.52b	

[1] ค่าเฉลี่ยของ 3 ซ้ำ

$Lsd_{0.05}$ S x R interaction effect = 0.399

ตารางที่ 16 ปริมาณ [1]ของไนโตรเจนที่เป็นประโยชน์ในดินจากพื้นที่ที่มีการใช้น้ำสกัดชีวภาพติดต่อกัน 3 ปี และพื้นที่ที่มีการใช้ปุ๋ยเคมี เมื่อมีการใส่น้ำสกัดชีวภาพอัตราต่างๆ ในระยะ 4 สัปดาห์หลังการบ่มดิน

อัตราการเจือจางน้ำสกัดชีวภาพ (R)	ปริมาณ $NH_4^+ + NO_3^-$-N ($\mu gN.g^{-1}$ soil)		อัตราน้ำสกัดชีวภาพเฉลี่ย
	ดินที่ใช้น้ำสกัดชีวภาพ 3 ปี	ดินที่ใช้ปุ๋ยเคมี	
0	10.11	6.58	8.34c
1 : 500	12.23	8.54	10.38b
1 : 250	13.73	8.78	11.66a
เฉลี่ย	12.02a	7.96b	

[1] ค่าเฉลี่ยของ 3 ซ้ำ

$Lsd_{0.05}$ S x R interaction effect = 0.640

4.3 สหสัมพันธ์ระหว่างมวลชีวภาพของจุลินทรีย์ดินกับสมบัติทางเคมีของดิน

จากการวิเคราะห์สหสัมพันธ์ระหว่างมวลชีวภาพของจุลินทรีย์ดินกับสมบัติทางเคมีของดิน พบว่าในระยะที่พริกเริ่มออกดอก มวลชีวภาพของจุลินทรีย์ (MBN, MBC) มีสหสัมพันธ์ในทางบวกอย่างมีนัยสำคัญกับปริมาณของอินทรีย์วัตถุ ไนโตรเจนที่เป็นประโยชน์ได้ ฟอสฟอรัสที่เป็นประโยชน์ได้ และแคลเซียมที่แลกเปลี่ยนได้ สำหรับช่วงเก็บเกี่ยวผลผลิตของพริกในระยะ 6 เดือนหลังปลูก มวลชีวภาพของจุลินทรีย์ดิน (MBC, MBN) มีสหสัมพันธ์ในทางบวกอย่างมีนัยสำคัญกับปริมาณ Ca Mg ที่สามารถแลกเปลี่ยนได้และปริมาณ Fe และ Mn ที่สกัดได้ เนื่องจากดินจากพื้นที่ซึ่งมีการใช้น้ำสกัดชีวภาพติดต่อกัน 3 ปี มีมวลชีวภาพของจุลินทรีย์มากที่สุด และมวลชีวภาพของจุลินทรีย์มีสหสัมพันธ์อย่างมีนัยสำคัญกับความเป็นประโยชน์ของไนโตรเจน ฟอสฟอรัส แคลเซียม แมกนีเซียมและเหล็ก (ตารางที่ 17) ชี้ให้เห็นว่าการใช้น้ำสกัดชีวภาพมีส่วนส่งเสริมการเพิ่มประชากรของจุลินทรีย์ดินและส่งผลดีต่อความเป็นประโยชน์ของธาตุอาหารพืชในดิน สอดคล้องกับรายงานของ Marumoto และคณะ (1982) ซึ่งอ้างโดย Gunapala และ Scow (1998) ผลการทดลองนี้พบว่าการใช้น้ำสกัดชีวภาพติดต่อกัน 3 ปี มีผลทำให้มวลของจุลินทรีย์ดินเพิ่มขึ้นและมวลจุลินทรีย์มีความสัมพันธ์กับความเป็นประโยชน์ของธาตุไนโตรเจนและธาตุอื่นๆ อีกหลายธาตุในดิน สนับสนุนผลการทดลองของ Marumoto และคณะ (1982) ซึ่งอ้างโดย Gunapala และ Scow (1998) พบว่าในดินที่ใช้ในการปลูกพืชด้วยระบบเกษตรอินทรีย์ ปริมาณของไนโตรเจนที่เกิดจากกระบวนการ mineralization ในดินมีสหสัมพันธ์ในทางบวกกับมวลชีวภาพของจุลินทรีย์ดิน แต่ใน

ทางกลับกันในดินที่ใช้ในการเกษตรแบบที่นิยมกันทั่วไป (conventional system) มวลชีวภาพของจุลินทรีย์ดินมีสหสัมพันธ์ทางลบกับปริมาณไนโตรเจนที่เป็นประโยชน์ได้ (Haynes, 1986; Bonde และคณะ, 1988 ; อ้างโดย Gunapala และ Scow (1998) อย่างไรก็ตามเนื่องจากความเข้มข้นของธาตุอาหารต่างๆ ที่จำเป็นต่อการเจริญเติบโตของพืชและจุลินทรีย์ซึ่งมีอยู่ในน้ำสกัดชีวภาพค่อนข้างต่ำ ดังนั้นการที่น้ำสกัดชีวภาพสามารถส่งเสริมจุลินทรีย์ดินมีมวลชีวภาพเพิ่มขึ้นได้นั้น อาจจะไม่ใช่ผลที่เกิดจากธาตุอาหารที่มีอยู่ในน้ำสกัดชีวภาพแต่เพียงอย่างเดียว สารอินทรีย์ชนิดต่างๆ เช่น กรดอะมิโน กรดอินทรีย์ และสารประกอบอื่นๆ ที่ยังไม่ได้มีการศึกษาในรายละเอียด ซึ่งจุลินทรีย์สามารถใช้ประโยชน์ได้ก็อาจเป็นปัจจัยที่ส่งเสริมให้จุลินทรีย์ดินมีปริมาณเพิ่มขึ้นได้เช่นกัน

ตารางที่ 17 สัมประสิทธิ์ของสหสัมพันธ์ (r) ระหว่างมวลชีวภาพของจุลินทรีย์ดินกับสมบัติของดิน

สมบัติของดิน	จำนวนคู่	สัมประสิทธิ์ของสหสัมพันธ์	
		ระยะออกดอก	ระยะเก็บเกี่ยว
% อินทรียวัตถุ	12	0.716*	
$NH_4^+ + NO_3^-$- N	12	0.612*	
available P	12	0.586*	
exchangeable Ca	12	0.624*	
available P	8		0.793*
exchangeable Ca	8		0.774*
exchangeable Mg	8		0.828*
exchangeable Fe	8		0.782*
exchangeable Mn	8		0.738*

* ระดับนัยสำคัญที่ 5%

4.4 สหสัมพันธ์ระหว่างมวลชีวภาพของจุลินทรีย์ดินกับการดูดใช้ธาตุอาหารและผลผลิตพริก

จากการวิเคราะห์สหสัมพันธ์ระหว่างมวลชีวภาพของจุลินทรีย์ดินในระยะเก็บเกี่ยวกับผลผลิตทั้งหมดและผลผลิตพริกดีของพริกสด เปอร์เซ็นต์ผลผลิตพริกสดที่เสียหายจากโรคกุ้งแห้งตลอดจนการดูดใช้ธาตุอาหารของพริก พบว่ามวลชีวภาพของจุลินทรีย์ดินมีสหสัมพันธ์ในทางบวกอย่างมีนัยสำคัญกับการดูดใช้ฟอสฟอรัส และทองแดงของพริกอย่างมีนัยสำคัญ และยังมีสหสัมพันธ์ในทางบวกอย่างมีนัยสำคัญกับผลผลิตพริกทั้งหมดและผลผลิตพริกสดที่ดีไม่เสียหายจาก

การเป็นโรคกุ้งแห้ง แต่มีสหสัมพันธ์ในทางลบกับเปอร์เซ็นต์ของผลผลิตพริกที่เสียหายจากการเป็นโรคกุ้งแห้งอย่างมีนัยสำคัญ (ตารางที่ 18)

ตารางที่ 18 สัมประสิทธิ์ของสหสัมพันธ์ (r) ระหว่างมวลชีวภาพของจุลินทรีย์ดินที่ระยะเก็บเกี่ยวกับปริมาณการดูดใช้ธาตุอาหารพืชและผลผลิตพริก

ตัวแปร	จำนวนคู่	สัมประสิทธิ์ของสหสัมพันธ์
P uptake ของผล,ต้น	8	0.715*
Cu uptake ของผล,ต้น	8	0.607*
ผลผลิตทั้งหมดของพริกสด	8	0.769*
ผลผลิตพริกสดที่ดี	8	0.724*
% ผลผลิตพริกสดที่เสียหาย	8	-0.750*

* ระดับนัยสำคัญที่ 5%

4.5 สหสัมพันธ์ระหว่างผลผลิตพริกสดกับสมบัติทางเคมีของดิน

จากการวิเคราะห์สหสัมพันธ์ระหว่างสมบัติทางเคมีของดินกับผลผลิตของพริกสด พบว่าผลผลิตทั้งหมดและผลผลิตพริกที่ดีของพริกสดมีสหสัมพันธ์ในทางบวกอย่างมีนัยสำคัญกับสมบัติทางเคมีของดินดังต่อไปนี้ pH ช่วงกลางฤดูปลูกและช่วงเก็บเกี่ยว ฟอสฟอรัสที่เป็นประโยชน์ได้ในช่วงกลางฤดูปลูก แคลเซียมที่แลกเปลี่ยนได้ในช่วงต้นฤดูปลูก เหล็กที่สามารถสกัดได้ในช่วงก่อนปลูกและกลางฤดูปลูก และแมงกานีสที่สามารถสกัดได้ในช่วงก่อนปลูกและต้นฤดูปลูก นอกจากนี้ปริมาณของ $NH_4^+ + NO_3^-$ - N ที่ได้จากกระบวนการ mineralization ในดินที่ตรวจสอบได้โดยการ incubate ดินในห้องปฏิบัติการก็ยังมีสหสัมพันธ์ในทางบวกอย่างมีนัยสำคัญกับผลผลิตทั้งหมด และแมกนีเซียมที่สามารถแลกเปลี่ยนได้ในช่วงต้นฤดูปลูกมีสหสัมพันธ์ในทางบวกกับผลผลิตพริกสดที่ดีอย่างมีนัยสำคัญด้วย แต่ปริมาณของโพแทสเซียมที่สามารถแลกเปลี่ยนได้ในช่วงก่อนปลูกกลับมีสหสัมพนธ์ในทางลบอย่างมีนัยสำคัญกับผลผลิตทั้งหมดและผลผลิตที่ดี และมีสหสัมพันธ์กับเปอร์เซ็นต์ผลผลิตเสียหายในทางบวกอย่างมีนัยสำคัญ ในขณะที่สมบัติทางเคมีในด้านอื่น เช่น pH ของดินในช่วงต้นฤดูปลูกและกลางฤดูปลูก แคลเซียมที่สามารถแลกเปลี่ยนได้ในช่วงต้นฤดูปลูก เหล็กที่สกัดได้ในช่วงก่อนปลูกและต้นฤดูปลูก แมงกานีสที่สกัดได้ในช่วงกลางฤดูปลูก mineralized NH_4^+- N และ NO_3^-- N ที่ได้จากการตรวจสอบในห้องปฏิบัติการและใน

แปลงทดลองตลอดจนปริมาณ NO_3^- - N ที่ได้จากการ mineralization ของ N มีสหสัมพันธ์ในทางลบอย่างมีนัยสำคัญกับเปอร์เซ็นต์ผลผลิตเสียหาย (ตารางที่ 19)

ตารางที่ 19 สัมประสิทธิ์ของสหสัมพันธ์ระหว่างสมบัติทางเคมีกับผลผลิตของพริกสด

สมบัติทางเคมี	จำนวนคู่	สัมประสิทธิ์ของสหสัมพันธ์		
		ผลผลิตทั้งหมด	ผลผลิตที่ดี	%ผลผลิตเสียหาย
pH ต้นฤดูปลูก	30			-0.454*
pH กลางฤดูปลูก	30	0.445*	0.476*	-0.479*
pH ช่วงเก็บเกี่ยว	30	0.793*	0.719*	
available ต้นฤดูปลูก	30			-0.431*
available กลางฤดูปลูก	30	0.496*	0.513*	-0.529*
exchangeable K ก่อนปลูก	20	-0.730*	-0.738*	0.798*
exchangeable Ca ต้นฤดูปลูก	30	0.593*	0.523*	-0.444*
exchangeable Mg ต้นฤดูปลูก	30		0.407*	
extractable Fe ก่อนฤดูปลูก	20	0.497*	0.404*	-0.607*
extractable Fe ต้นฤดูปลูก	30		0.601*	-0.526*
extractable Fe กลางฤดูปลูก	30	0.436*	0.407*	
extractable Mn ก่อนฤดูปลูก	20	0.576*		-0.703*
extractable Mn ต้นฤดูปลูก	30	0.438*		
extractable Mn กลางฤดูปลูก	8			-0.404*
Mineralized NO_3-N	8			-0.716*
Mineralized NH_4+ NO_3-N	8	0.590*		-0.716*

* ระดับนัยสำคัญที่ 5%

4.6 สหสัมพันธ์ระหว่างความสูง เส้นผ่านศูนย์กลางทรงพุ่ม เส้นผ่านศูนย์กลางลำต้น การดูดใช้ธาตุอาหารกับผลผลิตพริก

ความสูงของต้นพริกที่ระยะพริกติดผล เส้นผ่านศูนย์กลางทรงพุ่มและลำต้นที่ระยะออกดอกและระยะติดผลมีสหสัมพันธ์ในทางบวกอย่างมีนัยสำคัญกับผลผลิตทั้งหมดและผลผลิตที่ดีของพริกสด และมีสหสัมพันธ์ในทางลบกับเปอร์เซ็นต์ผลผลิตเสียหาย (ตารางที่ 20) สำหรับปริมาณการดูดใช้ธาตุ N P K Ca Mg Fe Mn Cu และ Zn ของพริกมีสหสัมพันธ์ในทางบวกอย่างมีนัยสำคัญกับผลพริกทั้งหมดและผลพริกดีของพริกสด เช่นกัน และในทางตรงข้ามตัวแปรเหล่านี้กลับมีสหสัมพันธ์ในทางลบกับเปอร์เซ็นต์ผลผลิตเสียหาย (ตารางที่ 20) จากการทดลองนี้พบว่า การใช้น้ำสกัดชีวภาพติดต่อกัน 3 ปี ทำให้จุลินทรีย์ดินมีมวลเพิ่มขึ้นและมวลชีวภาพของจุลินทรีย์ดินมีสหสัมพันธ์กับผลผลิต ชี้ให้เห็นว่าการใช้น้ำสกัดชีวภาพให้ผลดีสำหรับการปลูกพริก ผลดีดังกล่าว นอกจากจะเกิดจากสารอินทรีย์ในน้ำสกัดชีวภาพการกระตุ้นกิจกรรมของจุลินทรีย์ดิน ซึ่งทำให้ดินมีสมบัติทางกายภาพ เคมี และชีวภาพดีขึ้นแล้ว ยังอาจเกิดจากสารกระตุ้นการเจริญเติบโตของพืชซึ่งอาจจะมีอยู่ในน้ำสกัดชีวภาพก็ได้ และมีรายงานว่าในน้ำสกัดชีวภาพมี IAA Zeatin Kinetin และ GA_3 เป็นองค์ประกอบ (สุนันทาและคณะ, 2545)

อนึ่งจากรายงาน Doran (1987) ได้ระบุว่ามวลชีวภาพของจุลินทรีย์ดินเป็นตัวบ่งชี้การเปลี่ยนแปลงของดินจากการทำการเกษตรและจากรายงานของ Fraser และ คณะ (1988) พบว่ามวลชีวคาร์บอนของจุลินทรีย์ดินมีผลกระทบต่อปริมาณและคุณภาพของสารประกอบคาร์บอนในดิน ความเป็นประโยชน์ของธาตุอาหารพืชจากเศษพืช การเพิ่มขึ้นของอินทรีย์วัตถุและการแพร่กระจายของราก นอกจากนี้ Bardgett และ Chan (1999) ยังได้อ้างถึงรายงานของ Ingham และคณะ (1985) ซึ่งพบว่าการที่มีปริมาณจุลินทรีย์เพิ่มขึ้นทำให้อัตราการย่อยสลายธาตุอาหารพืชในดินและปริมาณการดูดใช้ธาตุอาหารที่เป็นประโยชน์ในดินโดยพืชเพิ่มขึ้น โดยจุลินทรีย์ช่วงส่งเสริมการแพร่กระจายรากพืชทำให้พืชดูดใช้ธาตุอาหารพืชจากดินได้ดีขึ้น และจากรายงานของ Stevenson และ Elliot (1989) จุลินทรีย์ดินนอกจากจะมีบทบาทเกี่ยวข้องกับความเป็นประโยชน์ของธาตุอาหารในดินแล้ว ยังมีบทบาทที่เกี่ยวข้องกับสมบัติทางกายภาพของดินด้วย สำหรับการเกิดเม็ดดิน (soil aggregate) มีรายงานว่าแบคทีเรียที่ยังมีชีวิตตลอดจนเส้นใยของเชื้อรา และสารประกอบอินทรีย์พวก polysaccharides ซึ่งมีคุณสมบัติเป็นราเมือก (gelatinous organic material) ที่ได้จากการสังเคราะห์โดยจุลินทรีย์ดิน สามารถเกาะยึดอนุภาคดินและทำให้เกิดเป็นเม็ดดินได้ (Stevenson, 1994) จากรายงานต่างๆ เกี่ยวกับบทบาทของจุลินทรีย์ดินต่อสมบัติของดินจึงคาดว่าการที่พริกปลูกโดยใช้น้ำสกัดชีวภาพติดต่อกัน 3 ปี มีการเจริญเติบโตและผลผลิตตลอดจนมีความต้านทานโรคได้ดีกว่าพริกที่ปลูกโดยใช้ปุ๋ยเคมี อาจเป็นเพราะในน้ำสกัดชีวภาพมีสารกระตุ้นการเจริญเติบ

โตพืชเป็นองค์ประกอบซึ่งมีผลส่งเสริมการเจริญเติบโตของพริกโดยตรง และสารอินทรีย์ต่างๆ ที่มีอยู่ในน้ำสกัดชีวภาพมีผลส่งเสริมการเพิ่มปริมาณจุลินทรีย์ดิน ซึ่งทำให้ดินมีสมบัติทางเคมี กายภาพและชีวภาพดีขึ้น เป็นผลทำให้รากมีการแพร่กระจายได้ดีขึ้นและดูดใช้ธาตุอาหารพืชในดินได้อย่างมีประสิทธิภาพ

ตารางที่ 20 สัมประสิทธิ์ของสหสัมพันธ์ระหว่างความสูง เส้นผ่านศูนย์กลางลำต้น เส้นผ่านศูนย์กลางทรงพุ่มและปริมาณการดูดใช้ธาตุอาหารกับผลผลิตของพริก

ตัวแปร	จำนวนคู่	สัมประสิทธิ์ของสหสัมพันธ์		
		ผลผลิตทั้งหมด	ผลผลิตที่ดี	%ผลผลิตเสียหาย
ความสูงระยะติดผล	12	0.846*	0.768*	-0.840*
ขนาดทรงพุ่มระยะออกดอก	12	0.705*	0.660*	-0.698*
ขนาดทรงพุ่มระยะติดผล	12	0.820*	0.703*	0.674*
ขนาดลำต้นที่ระยะออกดอก	12	0.633*	-	-
ขนาดลำต้นที่ระยะติดผล	12	0.906*	0.839*	-0.779*
N uptake ของผล+ ต้น	30	0.743*	0.732*	-0.679*
P uptake ของผล+ ต้น	30	0.572*	0.557*	-0.440*
K uptake ของผล+ ต้น	30	0.666*	0.702*	-0.606*
Ca uptake ของผล+ ต้น	30	0.505*	0.515*	-0.536*
Mg uptake ของผล+ ต้น	30	0.692*	0.708*	-0.624*
Fe uptake ของผล+ ต้น	30	0.702*	0.709*	-0.651*
Mn uptake ของผล+ ต้น	30	0.663*	0.666*	-0.451*
Cu uptake ของผล+ ต้น	30	0.732*	0.721*	-0.760*
Zn uptake ของผล+ ต้น	30	0.503*	0.513*	-0.435*

* ระดับนัยสำคัญ 5%